

Bezpečnostní a krizový plán školy

součást Školního programu proti šikanování č.j. SSZS/01296/2023

Účinnost od: 1.11. 2023

Změna:-

Datum: 16.10. 2023

Zpracoval: Mgr. H.Kováčová
(metodik PRCH)

Bezpečnostní a krizový plán je zpracován v souladu s Metodickým pokynem ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č.j. MSMT-21149/2016.

I. Úvod

Krizové situace spojené s násilím ve školním prostředí zahrnují zejména rizikové chování, které je vyvoláno krizovou situací, která může přicházet z:

1. vnitřního prostředí – řešení konfliktů neadekvátním způsobem, zejména šikana, zneužívání návykových látek, krádeže, vandalismus a další, útok na školu ze strany žáků, případně ze strany pedagogů.

V těchto případech lze pro řešení využít Postupy při výskytu rizikového chování ve škole Metodického doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28.

2. vnějšího prostředí – řešení konfliktů neadekvátním způsobem, násilí způsobené osobou, která navštívila školu – obvykle rodič/rodiče žáka, násilí způsobenému osobou/osobami, která vnikla do školy nebo jejího okolí a ohrožuje školu násilím nebo jinými prostředky, které mohou ohrozit žáky, pedagogy a další pracovníky školy.

II. Preventivní opatření

Jak předcházet šikaně:

- Je důležité, aby se na vytváření bezpečného prostředí podílela celá škola, která odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany.
- Vedení školy pověří osoby z řad pedagogických pracovníků (školní metodik prevence, výchovný poradce), které se v oblasti šikany vzdělávají a jsou schopné zabývat se specifickými otázkami v prevenci a řešení šikany.
- Škola má nastaveny konkrétní a srozumitelná pravidla chování ve svém školním řádu
- a má nastaveny důsledky za porušení těchto pravidel. Třídní učitelé vypracovávají se svou třídou tzv. **třídní pravidla**.
- Škola má nastaven funkční systém vzájemné komunikace mezi pedagogy (viz Školní program pedagogicko-psychologického poradenství – konzultační týmy) tak, aby byl pedagog

vždy včas informován o tom, jaká je atmosféra v jeho třídě. Zároveň tento systém zajišťuje informovanost všech pracovníků školy o signálech šikany.

- V Preventivním programu rizikového chování má škola popsánu specifickou primární prevenci rizikového chování, kterou realizuje kontinuálně. V souladu s Preventivním programem rizikového chování školy je Školní program proti šikanování.
- Škola zajišťuje podporu a rozvoj pedagogů v podobě dalšího vzdělávání.
- Pravidelně se realizují třídnické hodiny, které žák poskytují bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole.

III. Přímé a nepřímé znaky šikanování

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, štouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.
- Žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod.

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.

- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.

Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpusobovací konflikty nejsou vzácností!

Zákonní zástupci žáků by si měli všimnout především těchto možných signálů šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Svě zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

IV. Řešení šikany

Škola má ze zákona jednoznačnou povinnost utvářet a udržovat bezpečné prostředí, má jednoznačnou odpovědnost za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení jakýchkoli forem rizikového chování ve škole, tedy i šikany, proto **preventivní opatření školy** směřují k minimalizaci výskytu šikany. Škola však musí být připravena na situaci, kdy se přes všechna opatření šikana objeví. Škola je povinna řešit šikanu ve škole a na akcích pořádaných školou.

Bezpečnostní a krizový plán eliminuje či minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde.

Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace. Škola musí nejprve odhadnout a posoudit závažnost šikany; **zda zvládne vyřešit situaci sama** (počáteční šikana, kdy ještě nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, a kdy ještě ubližování slabším není řízeno jádrem agresorů; tuto situaci řeší školní metodik prevence) **nebo zda požádá o pomoc zvenčí** (externí odborníci, tj. pedagogicko-psychologická poradna, středisko výchovné péče, nezisková organizace).

Z daného vyplývají **dva typy scénářů**:

Scénář č. 1

Situace, které škola **zvládne řešit vlastními silami**.

Je určen pro řešení počáteční obyčejné šikany. Důvodem je fakt, že těchto obyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské podhoubí pro rozbušení pokročilých a neobvyklých šikan.

Při vyšetřování šikany (**počáteční šikana**) dodržují pedagogové strategii prováděnou v těchto **pěti** krocích:

1. odhad závažnosti a formy šikany,
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi,
3. nalezení vhodných svědků,
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory),
5. ochrana oběti
 - a) předběžné vyhodnocení a volba ze **dvou typů rozhovoru**:
 - rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (metoda usmíření),
 - rozhovor s agresory (metoda vnějšího nátlaku).
 - b) realizace vhodné metody:
 - metoda usmíření,
 - metoda vnějšího nátlaku (výchovná komise nebo výchovný pohovor s agresorem a jeho rodiči.
 - c) třídní hodina:
 - efekt metody usmíření,
 - oznámení potrestání agresorů.
 - d) rozhovor s rodiči oběti;
 - e) třídní schůzka,
 - f) práce s celou třídou.

Scénář č. 2

Situace, kdy škola **potřebuje pomoc z venku** a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a policií.

Je určený k řešení výbuchu skupinového násilí, tzv. **školního lynčování**. V tomto případě nelze čekat na odborníka-specialistu, protože je oběť ohrožena bezprostředně na zdraví a později je většinou nemožné případ vyšetřit. Škola proto nejprve zakročí sama, vyřeší akutní problém a později jej řeší za pomoci odborníka.

Při výbuchu skupinového násilí vůči oběti (**pokročilá šikana**) je nutný následující **postup**:

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany,
2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. zalarmování pedagogů a informování vedení školy,
4. zabránění domluvě agresorů na křivé skupinové výpovědi,
5. pokračující pomoc a podpora oběti (přivolání lékaře),
6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům.

C. Vyšetřování

7. rozhovor s obětí a informátory,
8. nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků,
9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky,
10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Náprava

11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

(Komentář k jednotlivým krokům Scénáře č.1 a Scénáře č.2 kniha – Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.)

V. Šikana zaměřená na učitele

Šikana zaměřená na učitele

Šikana učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou.

Krizový plán pro řešení šikany učitele

1. odhad závažnosti a formy šikany pedagoga,
2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s obětí,
3. nalezení vhodných svědků,
4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory),
5. ochrana pedagoga – dle situace – změna třídy, podpora mentora,
6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:
 - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření),
 - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku).
7. realizace vhodné metody:
 - a) metoda usmíření,
 - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči).
8. třídní hodina:
 - a) efekt vypořádání se,
 - b) oznámení potrestání agresorů.
9. rozhovor s rodiči agresorů
10. třídní schůzka
11. práce s celou třídou
 - a) škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení,
 - b) pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.

Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace. V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce

Škola reviduje mechanismy a postupy (Bezpečnostní a krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele

- škola klade důraz na dobré sociální klima, na pozitivní vztahy všech zúčastněných ve vzdělávacím procesu,
- škola připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde,

- vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů,
- škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno – pedagog takové podezření může neprodleně oznámit vedení školy, metodikovi prevence, výchovnému poradci, někomu z kolegů, případně může využít elektronickou schránku důvěry, která je umístěná na webových stránkách školy nebo vhodit vzkaz do schránky důvěry, která je umístěna v budově školy.
- pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu,
- problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

- Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Škola podporuje své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistí bezpečí pro pedagoga a řeší vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy,
- Škola má připravený krizový plán, ve kterém je specifikováno, jak se v situaci naplnění tohoto rizika zachová, jakou roli a možnosti řešení krizové situace má sám pedagog, jakou roli vedení školy, školní poradenské pracoviště apod. Plán zahrnuje pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.

VI. Závěr

Bezpečnostní a krizový plán je ročně vyhodnocován a aktualizován vedením školy, výchovným poradcem a metodikem prevence rizikového chování.

S Bezpečnostním a krizovým plánem jsou seznámeni zaměstnanci školy vždy na začátku příslušného školního roku, žáci v rámci úvodních třídnických hodin, rodiče žáků 1. ročníků na úvodních informačních schůzkách na začátku příslušného školního roku a rodiče žáků vyšších ročníků na informačních schůzkách za 1.čtvrtletí škol. roku.

Kontakty pro případ řešení vzniklých problémů:

školní metodik prevence - Mgr. Hana Kováčová
výchovný poradce - Mgr. Barbora Machovská

tel. 733 595 529
tel. 733 595 529

Poradenská a jiná preventivní zařízení:

PPP, Soukenická 137/27, 794 01 Krnov, tel. 554 612 395

PPP, Krnovská 998/9, 792 01 Bruntál, tel. 554 717 737

SPC Bruntál, Rýmařovská 15, 792 01 Bruntál, tel. 552 306 586

SPC Dakol Karviná, Petrovice u Karviné 570, 735 72 Petrovice u Karviné, tel. 596 542 291

Důležitá telefonní čísla:

Linka důvěry Opava 553 350 763

Linka bezpečí 116 111

Linka vzkaz domů 800 111 113

Ing. Lenka Metzlová v.r.

ředitelka školy